

**აფხაზეთთან დაკავშირებული
ზოგი საკითხის შესახებ**

**On some issues
about Abkhazia**

რევაზ შეროზია

ზუგდიდის შოთა მესხიას
სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი
საქართველო, ზუგდიდი

Revaz Sherozia

Zugdidi Shota Meskhia State Teaching University
Georgia, Zugdidi

ABSTRACT

1. The Significance of the Bichvinta Church in the Early Spread of Christianity in Georgia.

According to historical sources, the Church of Bichvinta played a crucial role in the initial phases of Christianity's dissemination in Georgia. The involvement of its leader in the activities of the early ecumenical council is a clear indication of the rapid establishment of Christianity in the early centuries (Sherozia, 2014). It is important to note that the head of the Bichvinta church should not have been of Greek or any other foreign nationality (=language) for two primary reasons. Firstly, preaching and prayers were likely conducted in the local language to ensure understanding among the congregation, as the purpose of the worship service would otherwise be lost. Secondly, the Bichvinta Church, possibly referring to the Bedia Cathedral, appears to have been active even before Christianity was declared the state religion of Georgia. However, Christians were still facing persecution in the Greco-Roman world during this time.

2. Noteworthy church documents of the 17 -18th centuries associated with the Bichvinta Church

Church documents from the 17th and 18th centuries provide interesting insights into the Bichvinta church and its benefactors from various parts of Megrelia. For instance, records from 1628 mention a resident of Ghalidzga (present-day Beslakhuba) who donated Paraksia to the Bichvinta church. Similarly, an 18th-century document indicates that Ganisha Barkalaya of Ghalidzga, Bigwa Jwebe of Bia in the first half of the 18th century, Levan Dadiani donated Gvichia, a fisherman, to Bichvinta Church in 1628, and Gatanjia Gvichia of Bashi to Mtatsminda in 1642. This list can

be further expanded using P. Tskhadaya's work "Surnames and Surnames Settled in Samegrelo" (2000). The princes of Megrelia paid close attention to the affairs of the Bichvinta church, as it was a part of their domain from the beginning. Notably, Levan II Dadiani, along with his sister, the queen of Kartli, showed great interest and support for Georgian culture (see the history of „Vepkhistaosani's“ oldest manuscripts), particularly for churches and monasteries

Noteworthy examples include the restoration of the Jerusalem Cross Monastery together with the Bichvinta Church and the construction of a new Church in the Uriat district of Jerusalem (Gabashvili, 1956), among many others.

3. Of particular interest are the Agapes at the Cross Monastery in Jerusalem (Metreveli, 1967). The inscriptions here mention individuals such as „Markozi of Bedia“, „Former Nikoloz Catholicos of Bedia“, „Melikzedeli of Bedia“, „Yovakim the Catholicos of Tsaishi-Bedia and Abkhazia“, „Catholicos of Abkhazia Daniel and his son Giorgi of Chkhondi“, „Bishop Grigoli of Dranda“, „Mikael Abkhazi“, and „Eudemon of Dranda, son Jaiani of Tsalenjikha“. The timeframe for the individuals listed in the Agape inscriptions spans from the 11th to the 18th centuries.

Together with the church documents, the Agape inscriptions from the Cross Monastery provide valuable historical information about Abkhazia (=Egris, Samegrelo) and Georgia as a whole.

საკვანძო სიტყვები: ქართული ეკლესია-მონასტრები აფხაზეთში, ბიჭვინთის ეკლესია.

Keywords: Georgian churches-monasteries in Abkhazia, Bichvinti church.

1. ბიჭვინთის ეკლესია, როგორც ცნობილია საისტორიო წყაროების მიხედვით, მნიშვნელოვანი საყრდენი იყო საქართველოში ქრისტიანობის გავრცელების ადრეულ ეტაპზე. ამ ეკლესიის მეთაურის მონაწილეობა პირველივე მსოფლიო კრების საქმიანობაში აშკარად მიუთითებს ქრისტიანობის სწრაფ დამკვიდრებაზე პირველივე საუკუნეებში (შეროზია 2014). ამავე დროს, გასათვალისწინებელია, რომ ბიჭვინთის ეკლესიის მეთაური ბერძენი ან სხვა ეროვნების (=ენოვნების) არ უნდა ყოფილიყო ორი მთავარი მიზეზის გამო: 1. ადგილობრივი მრევლისთვის (მოსახლეობისთვის) გასაგებ, მშობლიურ ენაზე თუ მოხდებოდა ქადაგებულოცვები, თორემ სხვანაირად აზრი დაეკარგებოდა ღვთისმსახურების ჩატარებას; 2. ბიჭვინთის ეკლესია (სავარაუდოდ, ბედიის კათედრალი) კარგა ხნით ადრე მოქმედი ჩანს საქართველოში ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადებამდე. ამასთან, ბერძნულ-რომაულ სამყაროში ამ დროს ჯერ კიდევ იდევნებოდნენ ქრისტიანები...

2. ბიჭვინთის ეკლესიასთან დაკავშირებით საინტერესოა XVII-XVIII

საუკუნეების საეკლესიო საბუთები, რომლებიც სამეგრელოს სხვადასხვა კუთხიდან ამ ეკლესიისათვის შეწირულ პირებს ეხება. ასე მაგალითად: 1628 წლის საბუთების მიხედვით, ლალიძგის (ამჟამინდელი ბესლახუბა) მცხოვრები პარაქსია შეუწირავთ ბიჭვინთის ეკლესიისთვის; ასევე, XVIII საუკუნის საბუთით ლალიძგას მცხოვრები განიშა ბარკალაია; XVIII საუკუნის პირველ ნახევარში ბიას მცხოვრები ბიგავა ჯვებე; 1628 წელს ლევან დადიანს ფოთელი მეთევზე გვიჩია ბიჭვინთისთვის შეუწირავს, ხოლო 1642 წელს – მთაწმინდისთვის ბაშის მცხოვრები გატანჯია გვიჩია...

ამ სიის გაგრძელება კიდევ შეიძლება (ვსარგებლობ პ. ცხადაიას ნაშრომით: გვარები და გვართა დასახლებანი სამეგრელოში, 2000). მთავარი კი ის არის, რომ, ჩანს, სამეგრელოს მთავრები ყურადღებით ეკიდებოდნენ ბიჭვინთის ეკლესიის ცხოვრება-საქმიანობას, რადგან ეს ეკლესია თავიდანვე მათ სამფლობელოში შედიოდა, ხოლო ლევან II დადიანის (ასევე მისი დის, ქართლის დედოფლის) დიდი ინტერესი და გულისხმიერება ქართველური კულტურის (იხ. „ვეფხისტყაოსნის“ უძველესი ხელნაწერის ისტორია) და განსაკუთრებით ეკლესია-მონასტრების მიმართ ცნობილია, – ბიჭვინთის ეკლესიასთან ერთად იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის რესტავრაციის თუ იმავე იერუსალიმში ახალი ტაძრის მშენებლობა ურიათ უბანში (გაბაშვილი 1956) და სხვა მრავალი.

3. ყურადღებას იქცევს იერუსალიმში ჯვრის მონასტრის აღაპები (მეტრეველი 1967). აქ მოხსენებული არიან: „ბედიელი მარკოზი“, „ბედიელ-ყოფილი ნიკოლოზ კათალიკოსი“, „ბედიელი მელიქზუდეკი“, „ჩაისელ(=ცაიშელ)-ბედიელის და აფხაზეთის კათალიკოზი იოვაკიმი“, „აფხაზეთის კათალიკოზი დანიელი და მისი შვილი ჭყონდიდელი გიორგი“, „გრიგოლი დრანდელი ეპისკოპოსი“, „მიქაელ აფხაზი“, „ევდემონ დრანდელყოფილი წალენჯიხელი ჯაიანის ძე“...

აღაპებში მოხსენებულ პირთა ქრონოლოგიური არეალი XI-XVIII საუკუნეებს მოიცავს. საეკლესიო საბუთებთან ერთად ჯვრის მონასტრის აღაპებში აფხაზეთის (=ეგრისის, სამეგრელოს) და, საერთოდ, საქართველოს ისტორიისთვის მნიშვნელოვან ცნობებს გვაწვდიან.

გამოყენებული ლიტერატურა

გაბაშვილი 1956: გაბაშვილი ტ., მიმოსვლა. თბილისი, 1956.

მეტრეველი 1967: მეტრეველი ე., მასალები იერუსალიმის ქართული კოლონიის ისტორიისათვის. თბილისი, 1967.

შეროზია 2014: შეროზია რ., ზოგი რელიგიური ტერმინისათვის. წელიწდეული, VI. თბილისი, 2014.

ცხადაია 2000: ცხადაია პ., გვარები და გვართა დასახლებანი სამეგრელოში. თბილისი, 2000.